

Uluslar arası teknik işbirliğine katkıda bulunan Fransız yetiştiricilik meslek örgütlerinin deneyimi ve teknik bilgisi (know – how)

Fransız yetiştiricileri ulusal düzeyde federasyonlar tarafından yönlendirilen ve merkezinde Ulusal Yetiştiricilik Konfederasyonu (la Confédération Nationale de l'Élevage - CNE) bulunan sektörler göre ayrılmış meslek örgütleri halinde bir araya gelmiştir. Fransız yetiştiricilik meslek örgütlerinin ve bunların ulusal teknik enstitüsünün (Yetiştiricilik Enstitüsü) deneyimi ve teknik bilgileri özellikle aşağıdaki alanlarda çok önemlidir:

- Hayvan tanımlama
- Neseplerin ve verimlerinin sıkı şekilde kayıt altında tutulması
- Enformatik yönetim ve değerlendirme sistemleri
- Üreme değerlendirmesi
- Cins seçimi
- destek için referanslar, donanımlar ve yöntemler hazırlanması ve teknik danışmanlık
- Sonuçların bir araya getirilmesi ve aktarılması
- Sürülerin yönetilmesi (üretim sistemleri, beslenme, binalar, sağlık, üreme ...)
- Hayvan sağlığı
- Üretim ve pazarlama yapılanması
- Resmi kalite işaretleri geliştirilmesi (markalar ve etiketler)
- Ürünlerin kalitesi ve izlenebilirliği

Otçul hayvan yetiştiriciliği alanında görülen ekspertiz, mühendislik, danışmanlık, eğitim, vs taleplerine cevap verebilmek için Fransız yetiştiricilik meslek örgütleri, Yetiştiricilik Enstitüsü çatısı altında taleplerin incelenmesi ve cevaplanması ve projeler bazında farklı organizasyonların yeterliklerini bir araya getireci bir rol oynamak adına müşterek bir uluslar arası teknik işbirliği bürosu kurmuştur.

Programlar ve faaliyetler Tarım Bakanlığı, meslekler arası örgütler (CNIEL, INTERBEV), Yetiştiricilik Ofisi, Fransa elçiliklerinin servisleri ve uluslar arası kalkınma destek organları (Adepta, Ubifrance) tarafından işbirliği ve bütünleyicilik içerisinde geliştirilebilmektedir.

Jean-Noël Bonnet ve Mathilde Fonteneau'nun 25 - 28 Mayıs 2009 Tarihleri Arasında Gerçekleştirdikleri Türkiye Ziyareti'nin Sonucunda Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği için Hazırlanan Öneriler

Amasya bölgesindeki ziyaretimiz aşağıdakileri gerçekleştirme olanağı sunmuştur:

- Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğini ziyaret etme ve sunulan farklı hizmetleri gözlemlenme;
- Saha ziyaretlerinde bulunma: değişik tiplerdeki çiftlikler, süt toplama merkezleri, vs.
- Yerel oyuncularla tanışma ve karşılıklı iletişim: Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği üyesi çiftçiler, serbest veterinerler, SD (Suni Döllenme) teknisyenleri, tarım kredileri konusunda ilgili bankacılar, üniversiteden profesörler, bölgenin mülki amiri, kırsal kalkınma örgütü, tarım bakanlığı yetkilileri, v.b;
- Fransız yetiştiriciler örgütü ve Fransa'daki sığır yetiştiriciliğinin başarısının ardında yatan anahtar etkenler ve (CUMA adı verilen) tarım aletlerinin müşterek kullanımı kooperatiflerinin çalışması konularında düzenlenen ve 200 katılımcının bulunduğu Seminer / panel'de konuşmacı olabilme;
- Üretim havzasının (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat, Kastamonu) sığır yetiştiricileri birliklerinin üyesi veya başkanı konumunda bulunan 13 çiftçi ile karşılıklı iletişim kurma.

Bu yazının amacı, Birliğin mevcut projelerini netleştirmek ve Birliğe projelerin içeriği, eylem yelpazesi ve talep edilmesi halinde sağlayabileceğimiz teknik destek hakkında önerilerde bulunmaktır. Bu yazı karşılıklı değişimlere ve sığır yetiştiriciliği (özellikle mandıra süt sığırını) gelişimi için bir teknik işbirliği projesinin geliştirilmesine temel teşkil etmelidir.

1 Havza ölçeğinde (Amasya, Corum, Samsun, Tokat, Kastamonu) gerçekleştirilmesi yararlı olabilecek eylemler.

Örneğin bir araya gelinerek daha güçlü olunmasının gerektiği hallerde, daha geniş bir yelpazede eylemler geliştirilebilmesi için kentsel yetiştirici birlikleri seviyesinin ötesine geçilmesi makul ve meşru olacaktır. Fransız aktörlerin yapmış oldukları tam olarak budur. Civardaki diğer şehirlerle (Corum, Samsun, Tokat, Kastamonu) birlikte gerçekleştirilecek eylemler, coğrafi yapının uygunluğu mantığı ve Avrupa Birliği'nin, görüldüğü kadarıyla, yalnızca tek bir şehir ile ilgili değil ama bütün bir üretim havzasını kapsayan projeleri finanse etmeyi tercih etmesi nedeniyle daha yararlı olacaktır.

Yine de, gerçekleştirilecek müşterek eylemler, birkaç Sığır Yetiştiricileri Birliğinin birlikte hayata geçirebilecekleri ve başarıya ulaşabilecek, sınırlı sayıda ve belirli eylemlere odaklanmalıdır. Tüm eylemler derhal havza seviyesinde öngörülmemeli ve bazı eylemler yalnızca Amasya kenti düzeyinde kalmalıdır. Aslında, Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin ilk olarak kendi faaliyetlerini güçlendirmesi, orta – vadeli kalkınma planını belirlemesi ve daha geniş bir dinamizmi yönetebilme kapasitesine ulaşmadan önce bir pilot bölge olarak kullanılması gerektiğini düşünüyoruz.

Böylelikle, hali hazırda havza seviyesinde yönetilebilecek eylemleri tanımlamak yararlı olabilir.

1.1 Montbéliarde Cinsi ile Melezleme Gelişimi

1.1.1 Montbéliarde cinsine karşı müşterek ilgi

Ziyaretimiz, Montbéliarde cinsinin Amasya havzası ve çevresindeki bölgelerde yetiştirilmeye oldukça uygun bir cins olduğunu teyit edebilmemize olanak sağlamıştır. Açıkçası, bu cinsin nitelikleri yetiştiricilerin şikayet ettiği bazı Simental kusurlarının giderilebilmesi için iyi birer fırsat sunmaktadır: daha verimli süt üretimi, iyi buzağılama kolaylığı, dişilerin daha iyi erken gelişimi (prekosite), ...

Montbéliarde cinsi bizzat Simental popülasyonunun mandıra ürünlerine yönelik bir alt dalıdır ve bu cinsin Simental melezi ineklerde soğurma (absorpsiyon) melezlemede kullanımı, sağlamlık ve doğurganlığı sürdürerek daha fazla süt elde etmek isteyen yöre yetiştiricileri için iyi bir teknik seçim olarak görünmektedir.

T.C. Tarım Bakanlığı, TUGEM, Hayvan Yetiştiriciliği Bölümü Şube Müdürü Sn. M. İYİMAYA'ya gerçekleştirdiğimiz ziyaret neticesinde öğrendiğimiz üzere, Montbéliarde cinsini melezlemede kullanılması konusunda en azından Bakanlık tarafından dağıtılacak dana sübvansiyonlarının elde edilebilmektedir. Bu, resmi bir melezleme programı dahilinde, sınırlı bir alan için (örneğin Amasya, Çorum, Samsun, Tokat, Kastamonu illeri) belirli bir süre boyunca (örneğin 5 yıl) Simental melezlerinin melezlenmesi ile birlikte mümkün olabilecektir. Böyle bir program Tarım Bakanlığı yetkilileri ile birlikte hareket edilerek geliştirilmelidir.

1.1.2 Döl tedariki için müşterek organizasyon

Montbéliarde cinsi dölünün tedariki ile ilgili olarak, bu işin ortak bir döl satın alma ajansı vasıtasıyla havza seviyesinde yönetilmesi yararlı olabilir. Böylesi bir yapılanma birliklerin, Montbéliarde cinsi üretimiyle uğraşan bir Fransız şirketle daha güçlü bir ortaklık kurmasını ve genetik stratejileri hakkındaki düşüncelerini (boğa seçimleri, boğa kullanımı tavsiyeleri, genetik strateji, vs).

Bu organizasyon tedarik ve kendi üyelerine (Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri) satış ve diğer işlemlerden (serbest veterinerler, ...).

1.1.3 Cinsin tanıtımı

Döl tarafınıza ulaştığında, Montbéliarde cinsinin yörede kullanımını başlatmak için her bir şehirde yarım günlük eğitim / tanıtım seansları düzenlemek oldukça yararlı olacaktır.

Bu seanslar SD teknisyenlerine, serbest veterinerlere ve birlik üyesi yetiştiricilere yönelik olmalıdır. Bu sunumlarda Montbéliarde cinsi konusunda yetkinleşmiş bir uzmanın bulunması gereklidir. Bu uzmanın: (1) Montbéliarde cinsi ve onun özgün özellikleri, (2) Simental safkanı ve melezi ineklerde melezlemenin uygun kullanımı ve (3) Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri etrafında bulunan boğalar konularında yetkinleşmiş olması gerekmektedir.

Sonrasında, cinsin gelişiminin desteklenmesi için Montbéliarde cinsi yaygın tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilebilir.

1.2 Dölleme yeteneklerinin gelişimi

SD operatörlerinin yeteneklerinin geliştirilmesi, operasyon teknik bilgilerinin (know – how) artırılması ve bunların, genetik ve üreme konularında (boğa seçimi, vs, ...) yetiştiricilerin ulaşabileceği birer danışman olabilmek için eğitilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu eylem 5 ilde hali hazırda suni dölleme gerçekleştirmekte olan teknisyenlere ve veterinerlere yönelik uygulamalı eğitimler şeklinde gerçekleştirilmelidir. Söz konusu olan eğitimler bir geliştirme eğitimi olacak olup başlangıç eğitimi olarak düşünülmemelidir.

Bu eğitim seansları, Fransız Suni Dölleme kooperatifleri birliği tarafından Fransızca hazırlanmış ve Türkçeye de çevrilebilecek olan "Reproguide" (Üreme – rehberi) isimli kapsamlı ve etkili bir teknik belge temelinde hazırlanacaktır. Bu eğitim (Fransız SD öğrenimi okulundan) bir Fransız eğitmen ve Ankara üniversitesinden üreme konusunda uzmanlaşmış bir öğretim görevlisi olan M. Fatin Cedden tarafından çift dilde verilebilir.

1.3 Süt kalitesinin artırılması

1.3.1 Süt toplaması esnasında soğuk zincirin güçlendirilmesi

Süt toplaması esnasında soğuk zincirin geliştirilmesi bazı birlikler tarafından bir öncelik olarak tanımlanmaktadır. Çünkü soğuk zincir süt kalitesinin artırılması ve alıcılarla pazarlık etme sürecinde daha uygun fiyatlar elde edilebilmesi açısından kesinlikle hayati derecede önemli bir etkidir

Bu noktada ortak bir adım atılarak, söz konusu materyaller (süt tankı, vs, ...) için küçük bir müşterek satın alma ajansı oluşturulabilir.

1.3.2 Süt kalitesinin çiftlik seviyesinde artırılması

Ham süt kalitesini arttırmak adına, hijyen ve süt sağım pratikleri konusunda yetiştirici ve teknisyen eğitimleri ve bunların yaygınlaştırılması organize edilebilir.

1.4 Bir süt işleme biriminin geliştirilmesi

Birliklerden bazıları bir süt işleme biriminin ortak eylemin önceliği olarak görülmesini istemektedir. Bu proje içerisinde yer almalarında sütü pazarlama ve süt fiyatları konularında karşılaştıkları güçlükler önemli bir rol oynamaktadır. Bir firmaya satılmasına kıyasla, ürünlerinin daha da iyi değerlendirilmesinin üreticilerin gelirinin artırılmasına katkıda bulunacağını düşünmektedirler. Bugün, bir süt tozu üretim birliği kurma projesi hazırlayabilirler.

Fransa'da ve diğer birçok ülkede geçmişte gerçekleştirilmiş eylemler üreticiler için kar getirebilecek bir işleme biriminin kurmanın ve üreticilerin beklentilerini karşılamanın oldukça zor olduğunu göstermektedir. Başarı yalnızca üreticilerin birimlerinin geleneksel ürünlere (belirli bir peynir cinsi, vs, ...) yönelmesi durumunda ortaya çıkmış ancak birimin basit ürünler işlemesi halinde başarılı olunabilme ihtimali oldukça nadiren görülmüştür. Süt tozu da basit bir üründür.

Ayrıca, işleme ve ürünlerin pazarlaması yatırımlarına yönelik eylemler müştereken gerçekleştirilmesi en zor olan eylemlerdir. Gerçekten de Sığır Yetiştiricileri Birlikleri arasında bir ortaklık başlatmanın en kolay yolu böyle eylemler değildir. İşbirliğini teknik eylemlerle başlatmak tarafların karşılıklı olarak birbirlerini tanımaları ve karşılıklı güven inşa edebilmeleri açısından daha akla yatkındır.

Bu söz konusu projenin kesinlikle ortadan kaldırılması gerektiği anlamına gelmemelidir. Ancak böylesi bir projeye başlamadan önce çok ciddi bir mali fizibilite çalışması gerçekleştirilmesi kesinlikle gereklidir.

2 Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği ile birlikte gerçekleştirilmesi yararlı olabilecek eylemler

2.1 Bir süt analiz laboratuvarı yaratılması

Birliklerin, süt ve yem analizlerinde kullanılmak üzere üreticilerin sahibi olacağı ortak bir laboratuvar kurma niyetlerini gözlemledik. Bu istek, çiftçilerin endüstricilerin ortaya koyduğu analizlere (ki şirketler süt ödemelerini bu analizlere göre yapmaktadır) kendileri tarafından doğruluğu kontrol edilmediği sürece inanmaları zor olduğundan oldukça makul bir istektir..

Ankara'daki ziyaretimiz esnasında, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği bizi Ulusal Birliğin niyetinin de Türkiye toprakları üzerinde beş laboratuvar kurmak olduğu konusunda bilgilendirdi. Bundan yola çıkılarak söylenebilir ki bu eylemi Ulusal Birlik ile işbirliği içerisinde yüklenmek yararlı olacaktır. Aslında, Türk sığır yetiştiricilerinin ileride ihtiyaç duyacakları şey, yalnızca sanayicilerin değil, ancak kendilerinin sahip olduğu (ya da Fransa'daki gibi sanayicilerle birlikte sahip oldukları) bir süt

analiz laboratuvarları ağıdır. Yani, Amasya ve yöresi için kurulacak olan süt analiz laboratuvarı müşterek bir proje ve Ulusal Birliğin kurmayı planladığı ağıın ilk projesi (pilot proje) olabilir.

Çalışmaların tanımlanması için teknik destek ve laboratuvarın kuruluşuna eşlik etmek için bir Fransız Laboratuvarı yardımcı olabilir. CECALAIT, Fransa'da tüm meslekler arası süt analiz laboratuvarları için referans laboratuvar olarak işlev görmektedir ve hali hazırda yabancı ülkelerdeki birçok teknik işbirliği projesinde yer almaktadır.

Bu laboratuvarın teknik müdürü laboratuvarlar konusunda uzmanlaşmış olan ICAR komitesinin yıllarca başkanlığını yürütmüştür.

3 Amasya şehri seviyesinde yalnızca şu anda üstlenilmesi yararlı olabilecek eylemler

Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin mevcut faaliyetleri oldukça iyi yönetilmektedir. Sorumlu ekip iyi motive olmuş durumdadır ve başkanları da yeniliklere açık, dinamik, vizyon sahibi bir liderdir. Yani, Türkiye'de yetiştiriciliğin gelişimi için pilot projeler geliştirilmesi açısından, Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ni oldukça iyi adapte olmuş bir ortak olarak görüyoruz.

Yine de, ve ziyaretimiz esnasında da bahsedildiği gibi, bugün, Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin faaliyetlerini güçlendirmesi ve orta vadeli kalkınma planını belirlemesi gerekmektedir. Öncelik birliğin rolü üzerine ve birliğin temel amacı olarak üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetleri sağlamaya odaklanmak olmalıdır. Üyeler genetik ıslah ve üretimin artırılması için hizmet beklemektedir.

Yıllar boyunca, Amasya Birliği, AB tarafından desteklenen birçok projede seçimini insan kaynakları eğitimleri yönünde kullanmıştır. Doğru olan yol ve yönelim budur ve birlik bu yolda ilerlemeye devam etmelidir: Açık fikirli yetiştiriciler birliğin faaliyetlerinin geliştirilmesi açısından kıymetlidir ve farklı eğitim türleri birlik yaşantısına katkıda bulunabilecek yetiştiricilerin sayısının artırılmasına yardımcı olacaktır.

3.1 Çiftçilere verilecek danışmanlık hizmetlerinin gelişimi

3.1.1 Sığır yetiştiriciliği sistemlerinin küresel yaklaşımı doğrultusunda teknisyenlerin farklı konulardaki becerilerinin geliştirilmesi

Teknisyenlerin becerilerinin ve danışmanlık kapasitelerinin geliştirilmesi öncelik konusu olmalıdır. Çünkü bu, birliğin oynadığı rolün özüdür.

Burada ihtiyaç duyulan, operasyonel danışmanlar yetiştirebilmek için uygulamalı eğitimler verilmesidir. Teknisyenlerin sığır yetiştiriciliği sistemleri konusunda küresel bir yaklaşıma sahip olmaları ve önceliği bulunan kritik noktalar hususunda verecekleri tavsiyelere odaklanabilmeleri için çiftlikleri ziyaret ettiklerinde karşılaştıkları zayıf noktaları hızla vurgulayabilmeleri için eğitilmiş olmaları gerekmektedir. Önerilerde bulunacakları alanlar: süt inekleri için besleme uygulamaları, (yarının canlı hayvan faaliyetlerinin başarısı açısından hayati bir konu olan) besi düveleri, beslenme dengesi ve yerel olarak mevcut bulunan öğelerin kullanılması vasıtasıyla ekonomik optimizasyon, besicilik uygulamaları, vs olmalıdır.

Bu eğitim (daha önce Fransa'da da teknisyenleri eğitmiş bulunan) bir Fransız ve bir Türk eğitmen tarafından çift dilde verilmelidir. Böylece eğitimler iki amaca sahip olmuş olacaktır: teknisyenleri eğitmek ve Türk eğitmene (teorikten çok pratik olarak) eğitim metodunun aktarılması.

3.1.2 Bir puanlama (morfolojik değerlendirme) ve çiftleştirme planı hizmeti geliştirilmesi

Bugün, mevcut durumda, yetiştiricilere genetik ıslah konusunda herhangi bir danışmanlık hizmeti sunulmamakta, ve görüşmüş olduğumuz kimi yetiştiriciler de bu alanda böylesi bir hizmetin eksikliğini kabul etmektedir. Aslında, bu hizmet yetiştiriciler için gerçekten de kullanışlı olacaktır ve birliğin şu açılardan gerçekten yüksek kaliteli bir hizmet sunması onun asli görevidir: uygun SD boğa seçimi ve çiftleştirme planı, üreme için düvelerin seçimine eşlik etmek, vs.

Bu ihtiyacın giderilmesi için teknisyenlere puanlama ve çiftleştirme planı oluşturma konularında bir eğitim verilmesi sağlanabilir.

3.2 Değişik canlı hayvan sistemleri uyarınca adapte edilmiş bir genetik stratejinin tanımlanması

Amasya ilinde canlı hayvan koşulları standart değildir: uygulamalardaki çeşitlilik, yetiştirici teknik bilgisi (know-how) seviyelerindeki çeşitlilik, yem kaynaklarına ulaşılabilmesindeki çeşitlilik, koşullar (dağlık alanlar, otlaklar, vs.), cinslerdeki çeşitlilik, vs. Yani, canlı hayvan çiftçiliği temelinde çeşitlendirilmiş bir genetik strateji tanımlanması önerilmektedir. Bu konudaki yaklaşım tamamen yenilikçi olmalı ve fayda sağlayacak bir yöntemle gerçekleştirilmelidir.

Önerilen metod Fransız – Türk uzmanlar ekibini içermektedir ve aşağıdaki gibidir:

- Amasya ilindeki canlı hayvan sistemlerinin farklılığının, çiftliklerde gerçekleştirilecek denetlemeler (anketler) ve veri analizleri vasıtasıyla tanımlanması. Bu denetim belgesi Fransız – Türk uzman ekibinin onayını almalı ve alan çalışmaları Türk üniversite eğitim görevlileri gözetiminde öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir.

- Her bir canlı hayvan yetiştiriciliği sistemi için uyarlanacak genetik önerileri (genotip, üreme için dışının seçilmesi kriterleri, vs.) tanımlamak için Fransız Türk uzman ekibini bir araya getiren bir çalıştayın düzenlenmesi. Böylesi bir çalıştay, Amasya ilindeki canlı hayvan yetiştiriciliği sistemlerinin farklılığına tam olarak uyumlu bir genetik stratejinin tanımlanmasına olanak tanıyacaktır.

Bu stratejinin uygulanması, Fransa da bu operasyonel başarı konusunda eğitilmiş bir teknisyen tarafından takip edilmelidir ve hatta bu kişi tarafından yönetilebilir.